

Секція 3

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРОБЛЕМИ
ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І
ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

УДК 657.01

Н. С. ЛІБА,
Р. В. ЗУБАКА,
Мукачівський державний університет

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО БАЛАНСУ

Розвиток бухгалтерського обліку підтверджує незмінність покладених на нього завдань – забезпечення об'єктивного визначення фінансово-майнового стану підприємства та фінансових результатів його діяльності. Відповідно, основне джерело інформації про фінансовий стан підприємства – це баланс, який є невід'ємною складовою системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що здатна забезпечити інформаційні потреби різних категорій внутрішніх і зовнішніх користувачів.

Виникнення і розвиток бухгалтерського балансу є складовою історії обліку, вивчення якої дає змогу зрозуміти економічне життя минулих століть, осмислити досвід попередників. Узагальнення історичних аспектів розвитку бухгалтерського балансу та його побудови надає можливість усвідомити його сучасне значення та передбачити напрями подальшої еволюції [3].

Дослідженню питання складання та подання бухгалтерського балансу присвятили свої праці багато вітчизняних учених-економістів: Ф. Бутинець, М. Білуха, Ю. Верига [2], С. Голов, Г. Кірейцев, Н. Литвин, Л. Сук, В. Швець, Н. Малюга, М. Пушкарь.

Аналіз літературних джерел [1; 2; 4; 5; 6; 8] дозволяє стверджувати, що появу бухгалтерського балансу відносять до середини XIV століття, і пов'язують його з іменем Л. Пачолі та його Трактатом «Про рахунки та записи». Таким чином, на другому етапі розвитку бухгалтерського балансу подвійний характер відображення господарських операцій зумовив використання балансу як облікової категорії. Поділ рахунків на активні та пасивні став основою формування структури балансу, який і сьогодні має дві складові – актив і пасив. Проте, у цей час баланс не знаходить широкого використання в управлінні і виконує значною мірою лише контрольну функцію.

Наукового обґрунтування бухгалтерський баланс набув на третьому етапі розвитку. Із бухгалтерського балансу почали викристалізовуватися два поняття: баланс як спосіб перевірки правильності застосування подвійного запису і баланс як форма звітності. Водночас, бухгалтерський баланс набуває таких характеристик як періодичність та достовірність. Складання бухгалтерського балансу підпорядковується конкретно визначеній меті – відображення фінансового стану, визначення фінансового результату та виявлення наслідків дійсного чи потенційного припинення діяльності. На цьому етапі почалося використання бухгалтерського балансу в управлінні. Так, починаючи із середини XVI ст., у країнах Західної Європи відбувається якісні зміни в економіці, формуються ринкові відносини, має місце процес «первісного нагромадження капіталу». У цей період зростає попит на релевантну інформацію, що здійснювався у кількох напрямках, серед яких були: юридичний, економічний, процедурний, персоналістичний.

Юридичний напрям розвитку бухгалтерського обліку і балансу, пов'язаний з включенням в актив заборгованість усіх осіб, з якими було укладено договори, а в пасив – обсяг прав і зобов'язань, що випливали із цих договорів. Економічний напрям розвитку обліку і балансу ґрунтувався на інвентарному тлумаченні. Процедурний напрям розвитку обліку знайшов відображення у працях німецьких науковців. У Німеччині наприкінці XIX на поч. XX ст. виник такий напрям розвитку облікової теорії як балансоведення, основоположником якого став І. Ф. Шер (1846-1924). Він вперше визначив баланс, як рівність активу та пасиву, який побудований у формі рахунків на останній день періоду. Відповідно до цього, назвавши рахунки активними та пасивними, і дослідник започаткував процес алгоритмізації обліку. Прихильники персоналістичного напрямку розвитку облікових ідей, намагалися вирішити практичні облікові завдання. Вони теорію персоніфікації рахунків, які дозволяли здійснювати спостереження за поведінкою агентів підприємства (дебіторів та кредиторів, власників та працівників).

Представник цього напрямку був англійський науковець Л. Р. Діксі (1864-1932). У своїх працях він досліджував оцінку окремих об'єктів обліку та її зміну під впливом інфляції, вказував на можливість одержання підприємством потенційного прибутку або збитку через зміну цін на активи. Л. Р. Діксі у своїх також обґрунтовував необхідність у працях здійснення аудиторських процедур, які, на думку, дозволяли підтвердити правильність та об'єктивність даних бухгалтерського балансу. В СРСР перші спроби уніфікувати баланс, а також інші форми звітності відносяться до початку 1924 р. У цей період державними органами почали видаватись різні інструктивні матеріали. Уніфіковані форми балансів, однакові способи ведення обліку, дозволили складати зведені баланси по окремих галузях народного

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

господарства. Поряд з цими досягненнями існували і недоліки: форми звітності були громіздкими та недоступними для розуміння досить широкому колу осіб [7].

Отже, баланс як форма фінансової звітності пройшов низку етапів у своєму розвитку, на які вплинули поширення подвійного запису в обліковій практиці, поява нових форм обліку та бухгалтерських шкіл, зміни в законодавчо-нормативній базі регулювання обліку. Саме вивчення історичних аспектів розвитку бухгалтерського балансу дає змогу зрозуміти економічну сутність поняття, усвідомити його сучасне значення, осмислити досвід попередників та передбачити напрями подальшої еволюції.

Література:

1. Бутинець Ф. Ф. Історія розвитку бухгалтерського обліку / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир: ЖІТІ, 1999. – 928 с.
2. Верига Ю. А. Історичний аспект розвитку балансу та використання його в аудиті / Ю. А. Верига // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2002. – № 3. – С. 152-154.
3. Довбуш В. І. Баланс підприємства: історія виникнення, розвитку та становлення / В. І. Довбуш // Незалежний аудитор. – 2013. – № 6 (IV). – С. 52-59 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe.
4. Кулик В. А. Бухгалтерський баланс: минуле, сучасне, майбутнє: Монографія / В. А. Кулик. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2010. – 186 с.
5. Мних Є. В. Розвиток обліку в Галичині (історичні та методологічні аспекти) / Є. В. Мних і ін. – Л.: Каменярь, 2001. – 208 с.
6. Остап'юк М. Я. Історія бухгалтерського обліку / М. Я. Остап'юк, М. Р. Лучко, Й. Я. Даньків. – К.: Знання, 2005. – 276 с.

УДК 657.632

Н. С. ЛІБА
Мукачівський державний університет

ПОМИЛКИ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ: ЇХ ЗНАЧЕННЯ, КЛАСИФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ ТА СПОСОБИ ВИПРАВЛЕННЯ

Фінансова звітність має надавати інформацію, яка дозволить оцінити стан і результати діяльності підприємства. Тому вона має бути якісною, достовірною і має відповідати всім встановленим до неї вимогам. На її основі приймаються управлінські рішення, так і

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>